

а також конференцій, що містять загальні правила й розраховані на неодноразове застосування, а також міжнародно-правові звичаї.

Список використаних джерел

1. Статуту ООН. Charter of the United Nations. 26 June 1945. URL: <http://www.un.org>.

1. Бекашев К. А., Моисеев Е. Г. Международное публичное право в вопросах и ответах : учеб. пособ. Москва : Проспект, 2011. 224 с.

2. Ковалёва Т. М. Правотворческая деятельность межгосударственной организации как способ реализации учредительного акта : автореф. дисс. ... докт. юрид. наук. Калининград, 1999. 52 с.

3. Маргиев В. И. Правотворчество международных организаций. Майкоп: Изд. Адыгейского университета. 1998. 46 с.

4. Международное право : учеб. / Отв. ред. Ю. М. Колосов, Э. С. Кривчикова. Москва : Международные отношения, 2000. 720 с.

5. Теремцова Н. В. Актуальне питання формування правової доктрини в сучасних умовах. *Правова доктрина та юридична практика: основні шляхи взаємовпливу та підвищення ефективності* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 трав. 2017 р.). Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. С. 120–122.

6. Теремцова Н. В. Актуальне питання щодо форм державного устрою: порівняльний аналіз. *Право. UA*. Київ, 2018. № 2. С. 5–10.

Павлик Микола Петрович,
здобувач ступеня вищої освіти магістра
Навчально-наукового інституту
заочного та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ

ПРИРОДА ПРАВОТВОРЧОСТІ

Поширеність права на суспільні відносини та ефективність його правового регулювання визначаються рівнем якості правових норм, що функціонують у державі, тим самим забезпечуючи у ній правопорядок і законність. Функціонування права і його місце в системі соціального регулювання визначається рівнем розвитку суспільства й соціальними факторами, що впливають на його розвиток, особливостями впливу права на суспільні відносини, специфікою та ефективністю правового регулювання.

Безумовно, особливе наукове значення в контексті вивчення сфери існування та функціонування права займає питання його утворення. Це пов'язано із специфікою правоутворюючих факторів розвитку суспільства, які зумовлюють появу права та його оновлення (зміну) в процесі функціонування [2, с. 144]. При цьому актуальності набувають питання щодо визначення

поняття правотворчості, його ознак та етапів, оскільки з'ясування проблем такого роду надасть можливість більш ґрунтовно підійти до подальшого вивчення аспектів творення права.

На наше переконання, питання визначення поняття правотворчості наразі є доволі дискусійним, оскільки дуже часто його ототожнюють із таким правовими явищами як законотворчість, правотворення. Як зазначають Н.М. Оніщенко та О.В. Зайчук, розбудова громадянського суспільства і правової держави, визнання людини, її прав і свобод найвищою соціальною цінністю, утвердження принципу верховенства права, різноманітності джерел права призвело до розмежування зазначених понять. У сучасній теорії права сформувався принципово новий підхід до праворозуміння, а відповідно і до визначення названих категорій [4]. Так, наприклад, Ю. А. Ведерніков та А.В. Папірна зазначають, що правотворчість – це діяльність компетентних державних органів, уповноважених державою громадських об'єднань, трудових колективів або (у передбачених законом випадках) всього народу чи його територіальних спільнот зі встановлення (санкціонування), зміни чи скасування юридичних норм [1]. Інші автори, такі як Л.Г. Матвєєва та Н.М. Крестовська, розглядають поняття правотворчості як організаційно оформлену діяльність уповноважених суб'єктів з ухвали, зміни та скасування правових норм, здійснюваної відповідно до суспільних потреб у нормативно-правовому регулюванні [3].

Як елемент правового регулювання правотворчість є результатом об'єктивного розвитку суспільних відносин, безпосередньо спрямованим на їх врегулювання. Мета, зміст та результати правотворчої діяльності обумовлюються різного роду факторами, об'єктивно існуючими в суспільстві, його різних сферах [4].

У свою чергу правотворчість має низку суттєвих ознак, а саме:

1) здійснюється уповноваженими на те суб'єктами: державою, суспільством (народом), органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, трудовими колективами;

2) виражається у встановленні (офіційному визнанні, конкретизації) нових, зміні тих, що діють, і скасуванні застарілих правових норм;

3) одержує завершення в письмовому документі – нормативно-правовому акті;

4) здійснюється з дотриманням процедури підготовки і ухвалення акта, тобто відповідно до правових регламентів [1; 3].

Варто, також, наголосити і на принципах діяльності правотворчості, до яких науковці відносять наступні:

1. Загальні, тобто основоположні вимоги (положення), що виражають її сутність:

- гуманізм – формування нормативно-правових актів на основі загальнолюдських цінностей, міжнародних стандартів прав людини;

- демократизм – участь народу у правотворчому процесі;

- гласність – відкритість правотворчості для широкої громадськості, вільне та відкрите обговорення проектів нормативно-правових актів;

- законність – правотворча діяльність повинна здійснюватись згідно з конституцією та чинними законами держави, з дотриманням установленого порядку підготовки, прийняття та опублікування нормативно-правових актів;

- науковість – ефективне використання у правотворчості найновіших досягнень науки (насамперед юридичної); проведення незалежної наукової експертизи;

- системність – суворе врахування системи права і законодавства, узгодження з ним інших нормативно-правових актів.

2. Спеціальні, притаманні такій формі державної діяльності, яка базується на зазначених вище загальних принципах:

- своєчасність – правильне визначення часу підготовки та прийняття актів, врахування ступеня зрілості регульованих суспільних відносин;

- поєднання динамізму та стабільності;

- плановість – чіткий розподіл правотворчої роботи за предметом, етапами, часом;

- професіоналізм – участь у правотворчій діяльності професійно підготовлених, компетентних, кваліфікованих спеціалістів;

- техніко-юридична відокремленість;

- врахування місцевого досвіду. Основними функціями правотворчості вважають:

- первинне регулювання суспільних відносин – діє тоді, коли суспільні відносини раніше не регулювалися і вперше виникла необхідність у їх урегулюванні;

- оновлення правового матеріалу – передбачає заміну тих законів, які застаріли і не відповідають потребам суспільного розвитку;

- заповнення прогалин у праві, тобто заповнення цілковитої чи часткової відсутності в чинних нормативних актах необхідних норм права;

- упорядкування нормативно-правового матеріалу, тобто систематизація законодавства (наприклад, шляхом його кодифікації або консолідації) [1].

Н.М. Крестовська та Л.Г. Матвєєва, зазначають, що складність категорії правотворчості зумовлює різноманіття критеріїв її класифікації.

За способами правотворчості розрізняють: 1) затвердження нормативно-правових актів і договорів референдумом; 2) прийняття або видання нормативно-правових актів компетентними державними органами; 3) створення юридичних прецедентів судовими та адміністративними органами держави; 4) укладення нормативно-правових договорів компетентними державними органами (або з дозволу держави – іншими суб'єктами, зокрема трудовими колективами); 5) офіційне визнання державою звичаю.

Залежно від форм створюваного права розрізняють: 1) законотворчість; 2) підзаконна правотворчість; 3) прецедентна правотворчість; 4) договірна правотворчість.

Залежно від суб'єкта правотворчості розрізняють:

1) безпосередня правотворчість народу (суспільства); 2) правотворчість найвищого представницького органу (парламенту) держави або суб'єкта федерації; 3) правотворчість органів і посадовців виконавчої влади (уряду,

міністерств і відомств, місцевої адміністрації); 4) правотворчість глави держави; 5) судова правотворчість; 6) правотворчість органів місцевого самоврядування [3].

Правоутворення як процес утворення права складається з трьох етапів: гносеологічного, який відображає процес виникнення і становлення права у формі правосвідомості; матеріального – де право формується у результаті реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, що трансформуються у конкретні правовідносини; інституціонального – коли право виступає у вигляді норм права, які у сукупності утворюють систему. Тобто зміст поняття правотворення відображає процес появи права як результат соціального розвитку суспільства, що бере початок із з'ясування потреби у нормативному регулюванні суспільних відносин, створення концепції (ідеї, форми) такого регулювання, розроблення і прийняття правового акта та введення його в дію [4].

Отже, в результаті проведеного дослідження можемо дійти висновку, що правотворчість є одним із етапів правотворення, правова форма діяльності держави та уповноважених організацій з прийняття, зміни, призупинення дії і скасування юридичних норм. Правотворчість як правовому явищу, притаманна низка специфічних ознак та принципів. У залежності від різних критеріїв розмежування розрізняють такі види правотворчості як законотворчість, правотворчість суду, договірна та санкціонована правотворчість тощо.

Список використаних джерел

1. Ведерніков Ю. А., Папірна А. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 333 с.
2. Дідич Т. О. Правотворчі засади стабілізації розвитку суспільства. *Правова держава*. Одеса, 2009. Вип. 21. С. 143–150.
3. Крестовська Н.М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права: елементарний курс. Вид. 2-е. Харків : Одиссей, 2008. 432 с.
4. Теорія держави і права. Академічний курс : підруч. / О. В. Зайчук та ін. / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

*Павлишин Олег Володимирович,
професор кафедри філософії права та юридичної логіки
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВА СИСТЕМА ЯК СЕМІОТИКО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

Певним аналогом ключового для філософії права та семіотики права поняття правової реальності в загальній теорії права виступає поняття правової системи. Використання категорії правової системи в юриспруденції дає